

Poklasická filozofia a filozofia 20. storočia.

Poklasická filozofia sa rozvíjala od druhej polovice 19. str.

Je pre ňu charakteristický pluralizmus = množstvo filozofických škôl, smerov a hnutí. Pre 19. str. je príznačný prudký rozvoj hospodárstva, priemyslu, vedy, techniky a kultúry.

Filozofia si však všima nielen pokrok vedy a techniky, ale aj javy, ktoré tento pokrok nevyhnutne sprevádzajú - **odcudzenie človeka, rozpad tradičných hodnôt, hľadanie zmyslu života, závislosť človeka od jeho vlastných výtvorov.**

Napriek veľkej rozmanitosti môžeme rozlíšiť dva základné prúdy:

1. prúd tvoria sféry, ktoré chápe filozofiu ako vedu = **scientistická línia** (lat. scientia = veda)

- radíme medzi ne:
 - pozitivismus
 - novokantovstvo
 - marxistickú filozofiu

2. prúd predstavujú sféry, ktoré sa zaoberajú človekom, jeho existenciou, životom; všímajú si javy ako iracionalita, pudovosť, prežívanie, vôľa, intuícia

- táto filozofia sa nazýva **antropologická** (gréč. antropos = človek)
- radíme sem:
 - náboženskú filozofiu existencie S. Kierkegaarda
 - voluntaristický iracionalizmus Arthura Šopenhauera (lat. voluntas = vôľa)
 - voluntaristickú filozofiu života F. Nietzschého
 - filozofiu života (H. Bergson; W. Dilthey)

1. Pozitivismus. - *Scientistická línia*

- zakladateľom je Auguste Comte (1798- 1857)
- základné dielo je 6-zväzkový **Kurz pozitívnej filozofie**
- jeho cieľom bolo založiť naše poznanie na pozitívne daných faktoch
- vedecká filozofia musí odmietnuť skúmanie takých otázok, ktoré presahujú našu skúsenosť a nemožno ich empiricky overiť, ani vyvrátiť.
- preto z filozofie žiada predovšetkým vylúčiť **metafyzické otázky** (duša, substancia...)
- empirický základ má mať nielen poznanie prírody, ale aj poznanie spoločnosti
- je zakladateľom empirickej sociológie
- oživuje vieru osvietenstva v neohraničený pôvod vied
- vo vývine ľudského ducha rozlišuje 3 štádiá:
 1. teologické - ľudský duch sa orientuje na náboženskú vieru v nadprirodzené sily, ktoré majú zasahovať do sveta a pôsobiť v ňom

2. metafyzické- tu sa už skutočnosť vysvetľuje na základe abstraktnej filozofie obrazov sveta (pomocou pojmov zákona, kauzality, substancie)
3. pozitívne- k tomuto štádiu priviedol ľudstvo nakoniec pokrok; oslobodzuje ľudí od predsudkov teológie i od špekulácií metafyziky a obmedzuje sa iba na prísne vedecké poznanie a skúmanie
- pozitívna filozofia zovšeobecňuje poznatky jednotlivých špeciálnych vied a usporadúva ich do encyklopedického systému
 - veda poznáva preto, aby sme mohli predvídať a predvídame preto, aby sme mohli správne konať
 - vytvorila sa klasifikácia základných vied
 - predpokladom všetkých vied je podľa Comta matematika, potom astronómia, fyzika, chémia, biológia a sociológia
 - medzi pozitívne vedy nezaradil psychológiu, pretože ľudský duch nemôže sám seba urobiť predmetom skúmania
 - odmieta násilné revolučné zmeny v spoločnosti, ktoré vedú k chaosu
 - sociálnu harmóniu a postupný pokrok dosiahneme aj na základe vedy
 - v poslednom období tvorby nadobúda Comtovo uctievanie vedy a humanity podobu náboženstva= zakladá pozitívne náboženstvo humanity, ktoré ako najvyššiu bytosť uznáva ľudstvo
 - ovplyvnil anglických teoretikov:
 - 1806-1873) John Stuart Mill sa sústreďoval na problematiku logiky; rozpracoval princípy induktívnej metódy
 - ako poslanec parlamentu vystupoval za demokratické volebné právo, zrovnoprávnenie žien
 - kriticky posudzoval britskú koloniálnu politiku
 - 1808-1903) Herbert Spencer zdôvodňoval evolúciu ako najvšeobecnejší zákon celého sociálneho diania
 - myšlienky pozitivistov ovplyvnili aj tzv. realistickú filozofiu T. G. Masaryka- jej prostredníctvom aj slovenských intelektuálov zoskupených okolo časopisov Hlas a Prúdy
 - v poslednej tretine 19. str. nastupuje druhá fáza pozitivizmu= Empiriokriticizmus
 - predstavujú ho: Richard Avenarius a Ernst Mach, ktorý pôsobil na nemeckej univerzite v Prahe a neskôr vo Viedni
 - názov empiriokriticizmus je odvodený od Avenariovej práce Kritika čistej skúsenosti
 - kriticky skúmajú sám pojem skúsenosť- empíria
 - ak má skúsenosť byť hodnoverným východiskom vedeckého poznania, musíme ju očistiť od všetkého, čo sme do nej vmiesili v podobe našich hodnotových a antropomorfných predstáv, vrátane metafyzických pojmov a kategórií ako je substancia, kauzalita, podstata...

Marburská škola

- zakladateľom marburskej školy je Hermann Cohen (1842-1918), židovského pôvodu, študoval teológiu, potom filozófiu, jeho dielo Filozofia myslenia, hovorí, že myslenie tvorí usporiadaný kozmos, teda nie skúsenosť, ale myslenie dáva jednotu, preto hlavnou úlohou filozofie je skúmať formy myslenia. Základy vedy tvoria princípy, formy myslenia. Naše myslenie vkladá do vonkajšieho sveta poriadok, zákon, bez čoho by nebolo možné poznanie, lebo by sme svet vnímali ako chaos.

Ďalší predstaviteľ marburskej školy - Pavel Natorp (1854-1924) - hovorí, že cieľom výchovy je harmonický rozvoj ľudskej bytosti, hovorí, že nie hospodárstvo, ani zákony, ani právo prinesú sociálnu obrodu, ale sociálna výchova.
Dielo: Sociálna pedagogika, Logika

Bádenská škola

- strediskom bola univerzita v nemeckom FREIBURGU

- predstaviteľ: Wilhelm Windelband (1848-1915), bol profesorom v Strasburgu

dielo: Princípy logiky

(filozofovi nejde o pochopenie prírody, ale o porozumenie kultúry - zahŕňa v sebe etiku, estetiku, náboženskú filozófiu, logiku)

vypracoval teóriu hodnôt: hodnota všeobecne je to, o čo sa má človek snažiť, čo je hodné toho, aby bolo predmetom chcenia.

- Ďalší predstaviteľ : Henrich Rickert (1863-1936)

Zahlavné pojmy filozofie považuje: pravdu - predmet logiky

krásu - predmet estetiky

dobro - predmet etiky

svätosť - predmet náboženstva

Etika - dáva dôraz na mravnú vôľu, hovorí, že tak ako jednotlivec, tak aj národ musí vykonať svoju úlohu. Povinnosťou jednotlivca je byť členom národa a povinnosťou národa byť členom ľudstva.

- podľa Macha našu čistú skúsenosť tvoria len zmyslové pocity (farby, zvuky, teplota, priestor...) - same zmyslové pocity nie sú ani fyzické ani psychické- sú to neutrálne elementy
- veci sú komplexami našich pocitov
- podobným komplexom pocitov je to, čo označujeme ako Ja (subjekt)
- tretia fáza pozitivizmu nastúpila na konci 20- tých rokov 20- teho str. ako Novopozitivizmus= Logický empirizmus

V tejto dobe sa rozvíja aj mnoho prúdov, ktoré nadväzujú na predchádzajúce filozofie:

- novokantovstvo
- noyohegelstvo
- novopozitivizmus
- novoplatonizmus
- novoscholastika

2. Novokantovstvo

- rozvíja sa ako univerzitná filozofia v 2 hlavných filozofických školách= marburská a bádenská škola

Marxistická filozofia

- patrí do scientistického prúdu filozofie druhej polovice 19. str.
- Karl Marx pochádzal z advokátskej rodiny, vystudoval právo, neskôr sa venoval filozofii; žil v Nemecku- Paríži- Londýne
- celoživotné priateľstvo ho spájalo s Engelson- mnohé práce písali spoločne, spolu založili i Zväz komunistov i program pre neho Manifest komunistickej strany (1848); pracovali spolu i v 1. Internacionále - 1864- založená v Londýne
- samostatné práce: Ekonomicko- filozofické spisy; 1. zväzok Kapitálu
- Engels pochádzal z rodiny textilného továrника; pôsobil ako zástupca rodinnej firmy v Manchestri
- vydal diela: Anti- Dühring; Dialektika prírody; Pôvod rodiny, súkromného vlastníctva a štátu
- marxistická filozofia je filozofiou činnosti, praxe
- podľa Marxa filozofia doteraz svet len rozličným spôsobom vysvetľovali- ide však o to, ako ho zmeniť- Marx tvrdí, že svet sa dá zmeniť len revolúciou
- tak ako buržoázne revolúcie odstránili feudálne spoločenské zriadenie, tak socialisticke revolúcie odstránia zriadenie kapitalistické a nastolia komunizmus a socializmus
- v komunizme nebude súkromné vlastníctvo ani triedy
- základom spoločnosti je materiálna výroba

1. Náboženská filozofia existencie - antropolog. prúd

Søren Kirkegaard - hl. diela: Buď-alebo, Strach a chvenie, Nemoc k smrti. Je presvedčený, že filozofia má byť existencionálna, má mať osobný a osobnostný zámer. Východiskom jeho filozofie má byť jedinec a jeho existencia, ktorú si uvedomujeme v krízových situáciách. Základná kategória jeho filozofie je kategória paradoxu. Paradox sa vždy stavia pred voľbu buď-alebo. Zodpovednosť za voľbu nesieme sami.

Seberealizácia jednotlivca - stupne:

1. Voľba estetického postoja - konflikt človeka so sebou samým
2. Náboženský postoj - ocitá sa tvárou v tvár Bohu, myslenie prekračuje hranice a vedie k paradoxu

- marxisti rozlišujú podľa stupňa výroby v dejinách ľudstva spoločensko- ekonomické formácie: prvotnopospolná- otrokárska- feudálna- kapitalistická- socialistická (komunistická)
- systematickú podobu marx. filozofie vytvoril Fridrich Engels, kt. ju delil na:
 1. historický materializmus (sociálna fil.; fil. dejín)
 2. dialektický materializmus (marx. ontológia a gnozeológia)
- táto filozofia uznáva prvotnosť objektívnej reality= hmota a druhotnosť vedomia= duch
- objektívna realita (hmota) existuje mimo nášho vedomia a nezávisle od neho
- hmota má tieto formy pohybu: mechanickú; fyzikálnu (elementárne častice); chemickú; biologickú (rastliny a živočíchy); sociálno- spoločenskú (človek)
- prax a jej rozličné formy (práca- výroba- experiment- priemysel- revolučné pretváranie) sú východiskom poznania; konečným kritériom pravdivosti alebo nepravdivosti poznania; ako aj jeho cieľom
- svet je podľa marxizmu v zásade poznateľný

práh - antipolný filozofia 2. Voluntarizmus a iracionalizmus
Arthur Schopenhauer.

- narodil sa v Gdansku, v rodine bankára
- prednášal na univerzite v Berlíne, ktorú v tom čase ovládal duch hegelovstva, takže jeho pôsobenie tam spočiatku nemalo takmer žiadnu odozvu
- sám sa preceňoval a pokladal sa za neuznaného génia, ktorého svet nepochopil; vytúženú slávu a uznanie dosiahol až po Hegelovej smrti
- jeho filozofiu označujeme ako voluntarizmus a iracionalizmus
- podľa neho sa podstata sveta vymyká z oblasti rozumovosti- je teda nerozumová, iracionálna
- podstatou sveta je vôľa (lat. voluntas), ako živelné chcenie, nerozumné pudenie k aktivite, životu
- dielo: Svet ako vôľa a predstava charakterizuje svet ako predstavu poznávajúceho subjektu (Kantova „vec pre nás“) alebo sú to javy, svet vo svojej podstate (Kantova „vec o sebe“, čiže vôľa)
- všetko dianie v prírode sú anorganické prírodné sily
- život a jeho prejavy sú len stupňami objektívacie svetovej vôle, ktorá je slepá, iracionálna a nemá zmysel; z tohto vyplýva Schopenhauerov pesimizmus
- svet vo svojej podstate nemá zmysel, je to bludisko živelne pôsobiacich prírodných síl, utrápených a ustráchaných bytostí, ktoré sa snažia prežiť, pričom podliehajú nezmyselnej aktivite svetovej vôle
- kladie si otázku, či existuje východisko z tejto situácie
- jednou z možností je skončiť s touto nezmyselnosťou samovraždou; lenže dobrovoľným zbavením sa života by sme potvrdili víťazstvo vôle e jej nezmyselnosti
- preto navrhuje poprieť individuálnu vôľu, neuznať svet a domnelé hodnoty života dosiahneme to odvrátením sa od sveta do asketizmu alebo možno na svet zabudnúť v hlbokom estetickom zážitku, aký poskytuje iba hudba

4. Filozofia života

- nejde jej o život v prírodovednom zmysle, ale o život človeka, pýta sa za zmysel, cieľ života, zaujíma sa o ľudskú existenciu

Predstaviteľ franc. filozofie Henri Bergson (1859-1941), vyštudoval matematiku, filozofiu, bol profesorom na viacerých francúzskych gymnáziách, angažoval sa v politickom živote, v diplomacii (bol prezident Spojených národov pre intelektuálnu kooperáciu - po 1. svetovej vojne).

Dielo: *Hmota a pamäť, Tvorivý vývoj, Dva pramene morálky a náboženstva*

Život ako skutočnosť je dianie v čase. Vysvetľuje nadradenosť intuície pred rozumom. Východiskom je vzťah priestoru a času. Priestor je postihnuteľný rozumom - je homogénny. Ale čas nie je rozum schopný chápať. Čas - čisté trvanie môže postihnúť len intuícia. Svet priestoru (hmotný) a svet času (života) sú úplne odlišné.

Ďalší predstaviteľ : Wilhelm Dilthey (1833-1911) - nemecký filozof, narodil sa v rodine protestantského duchovného, študoval teológiu, históriu, filozofiu; bol profesorom na univerzite v Berlíne, bol členom Pruskej akadémie vied. On hlása požiadavku hermeneutiky = musíme sa vcítiť, vžiť do iného, stotožniť sa s ním, aby sme mu porozumeli.

3. Klasická filozofia úsvatu

← Friedrich Nietzsche (1844-1900)

- narodený v rodine protestantského pastora; zaujala ho Schopenhauerova filozofia
- ako ~~24~~ ročný sa stal profesorom klasickej filológie (lat., gréčt.) v Bazilei, kde sa spriatelil s hudobným skladateľom Richardom Wagnerom
- ochorel na duševnú chorobu a profesúry sa musel vzdať; opatrovala ho matka a sestra
- dielo Vôľa k moci síce nadväzuje na Schopenhauera, ale jeho pesimizmus a popieranie vôle odmieta
- podľa neho potvrdzovanie vôle k moci je hodnota pozitívna
- človek je výsledkom evolúcie života a evolúcia smerom ďalej k nadčloveku, ktorý nie je produktom prírodného procesu, ľudskej aktivity, ľudskej vôle k moci
- ďalšiu evolúciu života už neurčujú zákony - človek sa k nej musí prepracovať sám, presadiť sa svojou vôľou k moci proti človeku priemernému, menejcennému a rovnostárskemu
- toto môže dokázať iba nadčlovek, ktorý sa oslobodí od tradičnej morálky a dokáže radikálne prehodnotiť všetky po stáročia (v kresťansko-židovskej tradícii) upevňované hodnoty
- hlásaním pokory, lásky k blížnemu, súcitu s utrpením, náboženskej tradície stavia prekážky neobmedzenej vôle k moci, kt. presadzujú silní, vznešení, hrdí a statoční ľudia
- morálka otrokov: znehodnocuje (nihilizuje) všetko, čo patrí k prirodzenej morálke života pánov; za prednosť vyhlasuje slabosť a bezmocnosť; prevracia hodnoty a vyhlasuje moc biednych, trpiacich a priemerných; objavíme ju v kresťanstve, reformácii, vo francúzskej revolúcii i v socialistickom hnutí
- morálka pánov: stojí proti morálke otrokov; je to vznešená morálka silných, bohatých a nadpriemerných; bola v antike, u francúzskej aristokracie a u Napoleóna
- výroky: „Boh je mŕtvý! A my sme ho zabili! My všetci sme jeho vrahmi! Ako sa utešíme?“ charakterizujú situáciu človeka v modernej dobe
- nehovorí o Bohu, ale o človeku, ktorý stráca vieru v prevahu Boha - tým v modernom svete stráca oporu v hierarchiu najvyšších hodnôt, je odkázaný sám na seba, je slobodný
- človek je však napriek tomu neistý - zásadne zmeniť ponímanie samého seba dokáže len nadčlovek
- niektoré jeho názory z vulgarizoval a zneužil nemecký fašizmus (výnimočnosť árijskej rasy a antisemitizmus)

4. Filozofia života (BERGSONA DILTHEY)

Filozofia 20. str.

- je charakterizovaná ešte väčším počtom fil. prúdov a orientácií
 - medzi najvplyvnejšie smery patrí fenomenológia (gr. phainomenon = jav)
- Edmund Husserl (1859-1938)
- narodil sa na Morave, v Prostějove
 - pôvodne bol matematik - od aritmetiky sa dostal k filozofii

- hlavné diela: Logické skúmania; Idey čistej fenomenológie (s programom- späť k samotným veciam)
- fenomén sa nám ukazuje v skúsenosti- jednu, povrchovú vrstvu tvorí to, čo vnímame zmyslami; pod ním je druhá vrstva fenoménu- podstata, kt. sa nazýva eidos (idea alebo esencia)
- eidos nepostihujeme zmyslami, ale duchovným aktom
- filozofia je podľa Husserla eidetická veda= veda o podstatách (tým sa odlišuje od empirických vied o faktoch)
- ak sa k tejto podstate chceme dostať, musíme „vzátvorkovať“ celú realitu nášho psychického prežívania, cítenia, záujmov, motívov
- toto nazývame fenomenologickou redukciou, ktorá očisťuje fenomén od všetkých náhodných súvislostí
- je to cesta, keď čisté vedomie dospieva k nazeraniu čistej podstaty- nazeranie čistej podstaty nazval intuícia (u všetkých musí viesť k rovnakému výsledku)

Existencializmus. (o cenu ľudskej existencie)

- nadväzuje na filozofiu existencie dánskeho filozofa S. Kierkegaarda
- rozvinul sa v Nemecku: Karl Jaspers ⁽¹⁸⁸³⁻¹⁹⁶⁹⁾ a Martin Heidegger ⁽¹⁸⁸⁹⁻¹⁹⁷⁶⁾
- Jaspers vyštudoval medicínu, začal pôsobiť ako psychiater a psychológ, ale prešiel k filozofii (počas nacizmu nesmel prednášať ani publikovať- po 2. sv vojne sa na akademickú pôdu vrátil znova ako profesor)
- jeho práca Psychológia svetónáborov sa pokladá za prvé existencialistické dielo 20. str.
- dielo Filozofia používa na osvetľovanie existencie 2 dôležité pojmy: hraničná situácia a komunikácia
- ľudský život plynie v situáciách, ktoré prežívame a čiastočne aj spoluvytvárame
- existujú však základné hraničné situácie (smrť, vina, utrpenie, náhoda, nespoľahlivosť sveta), v ktorých človek stroskotáva a zisťuje, že s predchádzajúcou rutinou už nevie zvládnuť danú situáciu
- práve otrásenie zo stroskotania mu môže ukázať cestu pravej realizácie existencie k tomu, aby bol sám sebou

← Martin Heidegger bol asistentom a neskôr nástupcom Husserla na univerzite vo FREIBURGU

- 1927 vyšlo jeho najvýznamnejšie dielo Bytie a čas
- „človek o sebe vie, že je konečným; jeho bytie je bytím k smrti; človek cíti úzkosť pred smrťou, preto je jeho existencia sústavná starosť“
- keďže existencia je krátka a konečná, človek jej prikladá nesmiernu cenu; hľadá životné formy, ktoré by pre svoju existenciu mohol použiť
- preto je vzťah človeka ku skutočnosti praktický, vytvára svet vzhľadom na svoju existenciu
- podobne vymedzuje aj čas a priestor z hľadiska svojej existencie- čas je to, čo sa rozprestiera medzi narodením a smrťou; priestor je to, kam umiestňujem všetko, čím udržujem svoju existenciu

• ďalšie diela: Čo je metafyzika
List o humanizme

Francúzsky existencializmus

- najmä po 2. svetovej vojne zaznamenal vo Francúzsku určitý životný postoj (kluby, kaviarne)
- mnohí fr. existencialisti boli významnými spisovateľmi: Jean-Paul Sartra (1905-1980); Albert Camus; Gabriel Marcel
Jean Paul Sartre - diela: Hnus; Múr; Muchy; Diabol a pánboh; fil. Bytie a ničota
- cez vojnu sa dostal do nemeckého zajatia, potom sa priklonil k franc. hnutiu odporu
- veľmi populárna esej **Existencializmus je humanizmus**
- po 2. svetovej vojne vstúpil do komunistickej strany, z ktorej však v roku 1956 na protest proti vojenskej okupácii ZSSR v Maďarsku vystúpil
- existen. filozofiu ovplyvnil najmä svojím chápaním slobody
- tvrdil, že nie sme ničím iným než tým, čo zo seba urobíme - za svoju existenciu teda nesieme mimoriadnu zodpovednosť, za voľbu seba a iných
- voľbou seba, svojich hodnôt, tvoríme aj všetkých ostatných, akí by mali byť; máme zodpovednosť za seba i za toho druhého a nemôžeme sa zbaviť zodpovednosti za dianie vo svete a za usporiadanie sveta

Pragmatizmus

- z gréc. pragma = **konanie, čin**
- vznik v 19. storočí v USA. ale celosvetový rozkvet zažíva po 2. svetovej vojne
- názov i základné myšlienky sformuloval **Charles Sanders Pierce** (1839-1914), ktorý do centra fil. kladie **konanie a praktický život** (bol lekárom)
- **William James** (1842-1910) s hlavným dielom **Pragmatizmus**
- bol pôvodne lekár a psychológ, neskôr profesor fil. na Harvardskej univerzite
- všetky naše pojmy, sudy a úsudky majú zmysel len vtedy, ak sú spojené s praktickým životom
- pravdivé je podľa nich to, čo je užitočné, to, čo jedincovi slúži k osobnému prospechu

(19)

Marxizmus, neomarxizmus a kritická teória spoločnosti

- ortodoxný marxizmus
V.I.Lenin, E.V.Ilienkov, P.V.Kopnin, V.F. Asmus, M.M. Bachtin

- západný marxizmus
Antonio Gramsci
György Lukács - Dejiny a triedne vedomie
Ernst Bloch - Princíp nádeje
Roger Garandy
Louis Althusser

- kritická teória frankfurtskej školy
Theodor W. Adorno }
Max Horkheimer } Dialektika osvietenectva

Herbert Marcuse - Jednorozmerný človek
Erich From

- kritická teória spoločnosti
Jürgens Habermas - Teória komunikatívneho konania
Karl - Otto Apel

Neorealizmus a nové ontológie

- zakladateľom je **George Edward Moore** (1873-1958)
- dielo: Principia Ethica
- cieľom neorealizmu je vytvoriť novú ontológiu a novú metafyziku, ktoré sa opierajú o poznatky prírodných vied a analytickú metódu (objektívny svet "reálne" existuje nezávisle od vedomia)
- **Alfred North Whitehead** (1861-1949)
- dielo: Proces a realita, ďalej Veda a moderný svet, Dobrodružstvá ideí
- dianie pozostáva z udalostí, z drobných dejov - aktuálnych entít, pričom ich zmyslami nevnímame, vnímame reťazce entít - **nexus**
- **Nicolai Hartmann** (1882-1950)
- jeho filozofická koncepcia sa nazýva kritická ontológia
- diela: Výstavba reálneho sveta, Nové cesty ontológie

Náboženská filozofia

- množstvo prúdov:
- filozofia katolicizmu - novotomizmus, filozofia existencie, personalizmus, dialogická filozofia, teilhardizmus
- filozofia protestantizmu - dialektická teológia, protestanský personalizmus + filozofia existencie a dialogická filozofia
- Novotomizmus - **Etienne Gilson**, **Jacques Maritain**
- chápe filozofiu ako philosophia perennis (večná filozofia), uznáva stále, večné a nemenné pravdy a princípy

Štrukturalizmus

- **Michel Foucault** - Slová a veci
- hľadá invariant vedenia (čo je stále, nemení sa) nazýva ho **epistéma**, dejiny sú podľa neho diskontinuita (pretržitosť)

Analytická filozofia a filozofické vedy

- typ filozofického myslenia 20. storočia, ktorý zastáva názor, že svet môžeme pochopiť vtedy, ak pochopíme jazyk
- spätosť s **Cambridgom** a **Oxfordom**

(B)

Bertrand RUSSEL (1872-1920)

- diela: Problémy filozofie, Naše poznanie vonkajšieho sveta, Ľudské poznanie, jeho rozsah a hranice
- logický atomizmus - skutočnosť tvoria zmyslové údaje alebo atomárne fakty

Ludwig WITTGENSTEIN (1889-1951)

- dielo: Logicko-filozofický traktát, filozofické skúmania
- lingvistický obrat

- medzi najvýznamnejších predstaviteľov logického empirizmu a semantiky patrí:

Rudolf CARNAP (1891-1970)

- diela: Logická výstavba sveta, Logická syntax jazyka, Úvod do sémantiky, Význam a nevyhnutnosť, Logické základy pravdepodobnosti
- dôležité pojmy: kritérium zmyslu, princíp verifikácie, indukcionizmus
- kritizuje zmyslu prázdne výroky
- metafyzické výroky, ktoré nepatria do vedy nazýva pseudoproblémy

Karl Raimund Popper (1902-1994)

- zakladateľ kritického racionalizmu
- kritizoval indukcionizmus a princíp verifikácie
- naproti kladie princíp falzifikácie a dedukcionizmus
- diela: Logika výskumu, Objektívne poznanie

Postmodernizmus vo filozofii

- zahrňuje rozličné orientácie filozofie v posledných dvoch desaťročiach 20. storočia (postštrukturalizmus, dekonštruktivizmus, neopragmatizmus ...)

Jean Francois LYOTARD (nar. 1924)

- dielo: Postmoderná situácia + jej popularizačná verzia Postmoderna pre deti
- charakterizuje znaky postmodernej situácie rozprávaním veľkých príbehov (narácií) v podobe mýtov
- ďalší predstavitelia : Gianni Vattimo, Gilles Deleuze, Jacques Derrida